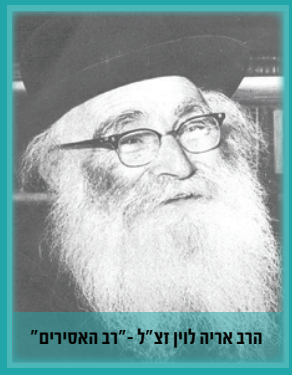
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

פרשת בשלח

י"ג שבט תש"פ

גליון מספר 160

דרך חיים

כדי להסביר את שירת דבורה שבהפטרת השבוע, וקשרה לשירת הים ושירת מרים, צריך להקדים מה עניין השירה בכלל. במסכת סנהדרין (צד.) נאמר: "ביקש הקדוש ברוך הוא לעשות חזקיהו משיח, וסנחריב גוג ומגוג. אמרה מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם! ומה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותשבחות לפניך - לא עשיתו משיח, חזקיה שעשית לו כל הנסים הללו ולא אמר שירה לפניך - תעשהו משיח? לכך נסתתם". חזקיהו מלך יהודה היה בעל תכונות וסגולות מיוחדות שבשלהן היה ראוי להיות מלך המשיח. כמו שנאמר בישעיה (יא, א-ה): "ויצא חטר מגזע ישי ונצר משרשיו יפרה. ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה'. והריחו ביראת ה' ולא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אזניו יוכיח. ושפט בצדק דלים והוכיח במישור לענוי ארץ והכה ארץ בשבט פיו וברוח שפתיו ימית רשע. והיה צדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו".

חיכינו אלפי שנים מבריאת העולם שיגיע הזמן לבואו של המשיח, ולא היה שום אדם שהתמזגו בו כל המעלות והסגולות המופלאות שהנביא מזכיר עד שהגיע חזקיהו מלך יהודה שבו התמזגו כל התכונות. והנה בא היום שלו כל הבריאה מצפה בכליון עיניים, ומה מעכב את התיקון השלם? אמירת שירה. מידת הדין מקטרגת למה חזקיהו לא אומר שירה על מפלת סנחריב. על זה אומר הנביא ישעיהו לחזקיה שבזה תלוי שורש הצלחתו- "השיר יהיה לכם כליל התקדש חג ושמחת לבב כהולך בחליל לבוא בהר ה' אל צור ישראל" (ישעיהו ל, כט), אמור שירה על הנס הזה שקרה בליל התקדש החג!

למה חזקיהו לא אמר שירה על הנס הגדול שנעשה לו, שבזה מנע את התיקון מלהגיע לתיקונו השלם? אמירת שירה מן השפה ולחוץ באמירת מליצות שאדם לא חש אותן אינן נחשבות לשירה. שירה אמיתית היא כשירתו של דוד המלך ע"ה שבאה מלב מלא ערגה וצמאון. כמו שרואים בספר תהלים שירה שבאה מעומק הלב ובהשתפכות הנפש, מרוב אהבה לה' יתברך הלב עולה על גדותיו. חזקיהו מלך יהודה לא אמר שירה משום שלא הרגיש שהוא מסוגל לומר שירה, לא חש את אותה שמחה עצומה שממלאת את כל ישותו.

מדוע לא הרגיש את השמחה במדרגת הנס שנעשה איתו? אומרת הגמ' במסכת ברכות שחזקיהו תלה מתחילה את הנצחון בזכות עצמו, "ויאמר אנה ה' זכר נא את אשר התהלכתי לפניך באמת ובלב שלם והטוב בעיניך עשיתי ויבך חזקיהו בכי גדול" (ישעיהו לח, ג). לדעה אחת "והטוב בעיניך עשיתי" הוא במה שסמך גאולה לתפילה. הדעה השניה סוברת שאמר כן על כך שגנז את ספר הרפואות. לכן באה תשובת ה' אליו "וגנותי אל העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי" (מלכים ב יט לד). על כך "אמר רבי

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

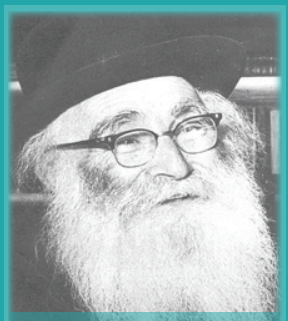

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

דרך חיים

יהושע בן לוי מאי דכתיב: "הנה לשלום מר לי מר"? - אפילו בשעה ששיגר לו הקדוש ברוך הוא שלום - מר הוא לו". היו זכויות רבות לחזקיהו, אבל זכויותיו לא היה די בהן להגן על ירושלים, אלא רק בצירוף זכויות אבותיו, זכותו של דוד המלך. דבר זה היה מר לחזקיהו, ולכן לא יכול היה להגיד שירה. השמחה הייתה מהולה בצער וקושי ובשל כך לא יכול היה להגיד שירה כמו שאומר רבנו יונה (שערי תשובה שער א): "ותאות הצדיקים מן ההצלחות להפק רצון מהשם ושיחפוץ בהם". כיוון שראה חזקיהו שאינו מצליח להפיק רצון מהשי"ת עד שיגן על ירושלים להושיע אותה בזכותו אף השלום והישועה של ירושלים היו מרים לו.

מבאר ר' יהונתן אייבשיץ ב'אהבת יונתן' שבשירת הים נאמר אצל האנשים בלשון יחיד "אשירה" ואצל הנשים בלשון רבים "שירו לה'", משום שבזכות נשים צדקניות נגאלו אבותינו ממצרים. זכותן העצמית של הנשים גרמה את הגאולה, ולכן הן ראויות לומר שירה. האנשים, שיציאת מצרים לא הייתה בזכותם, משום שהיו קטני אמונה, עד שאפילו גדול הדור- עמרם גירש את אשתו משום חוסר באמונה וכך נהגו כל הגברים שבאותו הדור. ודווקא ביתו מרים באה ואמרה לו "שלך קשה משל פרעה" היא זו שגרמה ללידת משה וליציאת מצרים. האמונה והבטחון של נשות ישראל הייתה במדרגה יותר גבוהה משל האנשים, ולכן רק הנן ראויות באמת לומר שירה. זו הסיבה שאומרת להן מרים "שירו לה'", לעומת שירת הגברים שהייתה שירה של משה בלבד "אשירה לה'".

כך גם דבורה הנביאה שבחכמתה וצדקותה החזירה את ישראל בתשובה - הכירה שהנס הגדול היה בזכותה, ולכן יכלה לומר שירה, לעומת חזקיהו שלא יכול היה לומר שירה בלב מלא. לכן לא זכינו שייעשה למשיח, כיוון שהמשיח צריך להיות בעל זכות כה גדולה בעצמיותו עד שהישועה באה בזכותו העצמית.

שבת שלום!

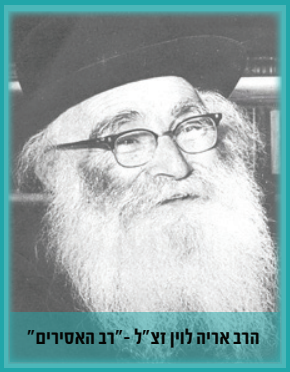
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

מעשה שהיה בשני חלוצים שהזדמנו לתפילת ראש השנה בבית מדרשו של ר' אריה בשכונת 'משכנות'. ושם, כשכיפה קטנה מעטרת את ראשם, עמדו מן הצד והביטו בפליאה על המתרחש. ר' אריה סר אליהם, לחץ את ידיהם בחמימות והזמינם לביתו. לאחר שנים רבות, כשרבי חיים יעקב לוין, בנו של ר' אריה, התהלך לתומו בין סמטאות ירושלים פגש בו אדם זר ותוך כדי שיחה התברר לו שר' חיים יעקב הוא בנו של ר' אריה. אדם זה סיפר לר' חיים יעקב שהוא חייב הכרת טובה לר' אריה בציינו את אותה היכרות עימו בבית הכנסת בראש השנה, ואת העובדה כי הוא קירבו אל ערכי היהדות. והוסיף ואמר: "בעקבות כך הרי עתה הקיבוץ שלנו ב'עמק יזרעאל' מנהל את מטבחו על פי ההלכה".

(דרך אבות)

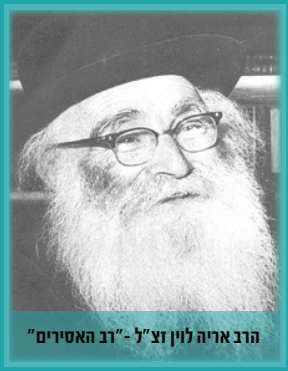
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

לאחר שלמדנו את המקומות המגדירים את בית הכנסת ובית המדרש, יש ללבן מה הם הדברים המותרים והאסורים לעשות במקומות אלה.

בבית הכנסת אין לדבר שיחת חולין, אפילו שלא בשעת התפילה, וכפי שציינו את חומרת עניין זה, וכתוב בזהר הקדוש שהמדבר בבית הכנסת אין לו חלק באלהי ישראל. איסור זה הוא חמור לאין ערוך בשעת התפילה, אך אפילו אם אדם נמצא בבית הכנסת מעבר לשעות התפילה יש לו להישמר מדיבורים בטלים בבית הכנסת מפאת קדושת המקום.

התעסקות מעשית בענייני חולין אסורה בבית הכנסת. ממילא אין לקרוא עיתון (כפי שהאריך בחומרת הדבר מרן האמרי אמת במכתבו שהובא ב'פסקי תשובה' סי' רעו) ואין להתעסק עם הטלפון הנייד בתוך בית הכנסת. אין לעסוק בענייני מסחר וכספים, מלבד חשבונות של מצוה, וגם בזה מן הראוי לעשות מחוץ לבית הכנסת או באחד החדרים הצדדיים.

בבית הכנסת אסורה אכילה ושתייה מעיקר הדין, אלא אם בשעת הקמת בית הכנסת התנו שיעשו שימוש במקום גם לאכילה ושתייה (כקידושים וכדומה), שאז ניתן להקל ובלבד שייעשה בכובד ראש. סעודות מצוה, כגון סעודת סיום מסכת וכדומה, מותר לערוך בבית הכנסת גם במקרה שלא התנו. אך בסתם אין להקל לאכול ולשתות בבית הכנסת אלא מעט ולצורך התפילה עצמה. כתבו הפוסקים שלעניין זה קל דין בית המדרש מדין בית הכנסת, שאף שבשאר הדינים דין בית המדרש חמור מדין בית הכנסת, משום שבית המדרש הוא 'בי רבנן' - בית חכמים הקלו להם שמתוך שלומדים שם בקביעות לא יצטרכו לטרוח להפסיק מלימודם ולצאת מבית המדרש לשם אכילה ושתיה. אך דין זה אמור דווקא בלומדי בית המדרש ולא בשאר האנשים, מלבד כשיש בכך צורך לשם התפילה או הלימוד שלהם באותה עת.

אין לעשות קפנדריא בבית הכנסת, כלומר אין לעבור דרך בית הכנסת כדי לקצר את הדרך. כן אין ראוי להיכנס לבית הכנסת בסתם, ואף בשביל לקרוא לחברו היושב שם או לקחת ספר מספרית בית הכנסת. אם בכל זאת יש צורך שייכנס לשם כך עליו לשהות מעט ולומר פסוק כלשהו.

המשך בעמוד הבא

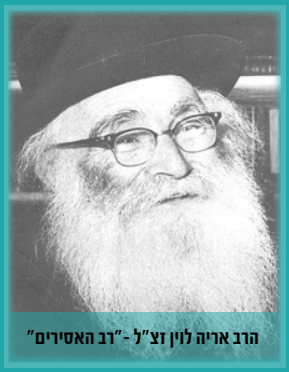
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

יש לשמור על נקיון בית הכנסת, ולכן אין לירוק או לעשן בתוכו. אין ראוי לשבת בחוסר מורא שמיים, כגון בישיבה רגל על רגל. אין לנשק ולהראות אהבה בבית הכנסת מלבד לאהבת הקב"ה. ואף שהרמ"א כתב עניין זה לגבי נישוק בניו הקטנים, הכוונה לנישוק כל אדם משום אהבה. אך נשיקה לשם כבוד, כפי שנוהגים בני עדות המזרח לנשק ידי העולה לתורה- מותר, שאין בכך אהבה שאינה אהבת המקום.

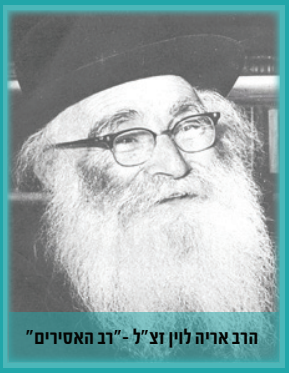
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | אנו בונים כעת בית כנסת, מה הדינים בעניין עזרת הנשים מבחינת גובהה, המחיצות וכדומה?

תשובה | בשלחן ערוך (סי' קנא) פסק שאסור לנהוג קלות ראש בבית הכנסת. והסכימו האחרונים שאי עשיית המחיצה כהלכתה הוא בגדר קלות ראש ופריצות. ואין כל הבדל בזה בין אם הנשים באות בלבוש צנוע או חלילה להיפך, כי הדין בזה הוא חד משמעי מצד ההפרדה בבית הכנסת. רבי משה פיינשטיין זצ"ל (אגרו"מ ח"א) הקדיש לכך שני סימני בספרו, והוכיח שעניין זה של ההפרדה הוא מן התורה ושדי במחיצה עד הכתפיים- שיעור ח"י טפחים (שבת צד., תוספות עירובין מח.). ואפילו שיש שהולכות בבית הכנסת בגילוי ראש, כבר הורה זקן הלא הוא בעל הערוך השולחן שכיוון שישנן רבות שכאלה- מותר אף להתפלל כנגדן. אולם אף לדעת האגרות משה המחמיר להאריך את המחיצה כך שלא ייראו ראשי הנשים- תבוא עליו ברכה, וכך ראוי לבעלי נפש להחמיר.

אך על פסק זה של רבי משה יצאו חוצץ רוב ככל האחרונים, הלא הם הרבי מסטמאר (דברי יואל), הרבי מליובוויטש (הלכה ומנהג), המנחת יצחק והציץ אליעזר, שכולם הסכימו פה אחד שהחובה היא שהמחיצה תהיה מעל גובה ראשי האנשים. וגם החרכים שעושים במחיצה צריך שיהיו באופן שהנשים יוכלו להביט דרכם, אך לא באופן שהאנשים יראו את הדמות דרכם. ומעניין לציין בזה את דברי המהר"ם שיק שכתב שאף אם כתוצאה מכך יפרשו כמה מתפללים מבית הכנסת ואף יחללו שבת- אין בשום אופן להתיר באופן אחר. וידוע שבשנת תרכ"ו חתמו גדולי ישראל, וביניהם מרן הדברי חיים מצאנז ועוד, שעדיף להתפלל ביחידות מלהתפלל בבית כנסת שכזה שיש בו איסור חמור של פריצות.

נציין עוד לדברי החת"ם סופר (תשובות חו"מ סי' קצ) שאסור שישמע קול הנשים בתוך עזרת הגברים, ולכן צריך לעשות את עזרת הנשים בחלק האחורי של בית הכנסת או במפלס אחר, או עם קירות בעלי עובי וכדומה, כדי למנוע שירה משותפת של הגברים והנשים. ורק במקרה הצורך אפשר להתיר על ידי שאלת חכם לעשות את עזרת הנשים בגובה עזרת הגברים בימינה או בשמאלה.

נחתום בדברי הב"ח (אהע"ז) שהאריך במה שאין לומר את ברכת "שהשמחה במעונו" בשמחת נישואין שיש בה תערובת בין המינים, כי אין השי"ת משרה את שכינתו במקום שהיצר הרע נמצא ורץ חלילה לנסות להחטיא את האנשים. ולהיפך, במקום שיש גדר ערווה שם יש קדושה וטהרה. כך גם בנידון בית הכנסת, בכדי לזכות להשראת שכינה ראוי להקפיד בדיני הצניעות במקום הקודש.